

Tabula Rasa

ΤΟΥ Κώστα Γεωργουσόπουλου

7

Ο Δημήτρης Καταλειφός σε σκηνή από τη θεατρική παράσταση «Ο θάνατος του εμποράκου»

Εμβρυα με κομμένο λώρο

«Και πάσαι μεν αι τέχναι ποιήσεις εισίν», όριζε ο Πλάτωνας. Το ουσιαστικό «τέχνη» είναι παράγωγο του ρήματος «τεύχω» που σήμαινε «συγκροτώ, συνταιριάζω, ισορροπώ επιμέρους στοιχεία σε όλον». Βέβαια, υπάρχουν τέχνες πρωτογενείς και ερμηνευτικές. Ένας βιολιστής ή ένας ηθοποιός προϋποθέτουν μια τέχνη, λογοτεχνία, εικαστικά, αρχιτεκτονική, μουσικής σύνθεσης. Ανάμεσα στις πρωτογενείς και τις ερμηνευτικές συχνά παρεμβάλλεται ένα μέσον, μουσικό όργανο, το σώμα ενός ηθοποιού ή ενός χορευτή. Το ότι και οι ερμηνευτικές είναι πραγματικά ουσιαστικές τέχνες, τεκμήριο είναι η ποικιλία των ερμηνειών. Εξάλλου, η λέξη «ερμηνεία» προέρχεται από τον θεό Ερμή που στην αρχαία μυθολογική τάξη ήταν και θεός και έβρισκε τα χαμένα, σαν τον χριστιανικό θεό Άγιο Φανούριο που φανέρωνε τα χαμένα, αν του άναβες ένα κερί!!

Συχνά, στην ιστορία του πνεύματος ένας πρωτογενής δημιουργός είναι και ερμηνευτής. Ο Αισχύλος και ο Σοφοκλής έγραφαν τραγωδίες και υποκρίνονταν και ρόλους στις παραστάσεις των έργων τους. Έτσι και ο Σαίξπηρ, ήταν μεγαλόφωνος συγγραφέας θεατρικών έργων και θιασάρχης. Ο Μάνος Χατζιδάκις, ιδιοφυής συνθέτης και έξοχος πιανίστας, ο Πικιώνης, καθηγητής στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του Πολυτεχνείου και δημιουργός της έξοχης παιδικής χαράς στη Φιλοθέη. Έλληνες σκηνοθέτες του θεάτρου, όπως ο Ροντίρης, ο Κατσέλης, ο Σολωμός, ο Ευαγγελάτος, ο Βολανάκης, ο Μιχαηλίδης, για να μείνω μόνο στους μακαρίτες, διακονούσαν το δοκίμιο, την ποίηση, τη μετάφραση, το μυθιστόρημα, ο Καραντίνος τη θεατρολογία και τη ζωγραφική.

Θα μείνω, όμως, στην ποιητική τέχνη που αναφέρεται ο Πλάτων και θα ανατρέξω σε τεχνίτες ποιητές μαστόρους της υποκριτικής τέχνης. Ο Αιμίλιος Βεάκης έγραψε έξοχα ποιήματα, επίσης ο παλιότερος Μπίτσος Μυράτ, και κυρίως η Μυρτώπισσα που έπαιξε στη ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου, δίπλα στον επίσης ηθοποιό, αργότερα μέγα ποιητή Άγγελο Σικελιανό. Και για να μείνω σε νεότερους, αλλά μακαρίτες, θα περιοριστώ στην αιχμηρά λυρική ποίηση της Κατερίνας Γώγου. Αν έχει κανείς μελετήσει τον τρόπο, με τον οποίο εισέρχεται ένας ταλαντούχος ηθοποιός στον ρόλο, ακόμη και να καθοδηγείται από τυραννικό σκηνοθέτη, θα αντιληφθεί πως, όχι μόνο το συναίσθημα, αλλά και το υλικό σώμα του υποκριτή μεταμορφώνεται και μεταποιείται διά της μίμησης σε άλλο πρόσωπο, όπως ο ποιητής γράφει σειρά ποιημάτων, όπου εκφράζει συχνά αντιφατικά αισθήματα και

συγκινήσεις. Ο Μινωτής έπαιξε Οιδίποδα, Φιλοκτίπη, Αμιετ, Μπόρμαν, Πάνο Τράτα στην «Τρισεύγενη» του Παλαμά και Χαμ στο «Τέλος του παιχνιδιού» του Μπέκετ.

Ένας εξέχων στις μέρες μας Έλληνας ηθοποιός, ο Δημήτρης Καταλειφός, που ερμήνευσε με κύρος και ευαισθησία σπάνια μεγάλους ρόλους του παγκόσμιου δραματολογίου, μας έχει συγκινήσει και ως ποιητής. Έγραψε παλιότερα για την πρώτη του ποιητική συλλογή, «Συμπληγάδες γενεθλίων» (2020). Φέτος μας προσέφερε μια πιο, κατά τη γνώμη μου, ωριμότερη ποιητική συγκομιδή, προϊόν του εγκλεισμού όλων, και κυρίως των ηθοποιών, λόγω της πανδημίας. Η συλλογή «Πίσω από τζάμια θολά» (Εκδόσεις Πατάκη) είναι μια ποιητική περιδιάβαση στο εσωτερικό ψυχικό τοπίο του ποιητή και στη γύρω ζωή που τώρα δοκιμάζεται από τα απροσδιόριστα τεχνάσματα της φύσης. Μια πολιορκία από έναν αόρατο και άγνωστο στις μεθόδους του εχθρό που συνεχώς μεταμορφώνεται και αναζητεί κερκόπορτες για να εισβάλει. Ο Καταλειφός είναι ένας έξοχος χειριστής του ποιητικού κώδικα, δηλαδή ανίκητη στη συντεχνία των νεοελλήνων ομοτέχνων της ποιητικής ευαισθησίας. Δεν μιμείται άλλο ιδίωμα, αλλά συνάμα κατέχει την εργαλειοθήκη της γενιάς του '80.

Η γενιά του '80 έως τις μέρες μας ιδιαιτερεί, αφήνοντας για άλλες γενιές (αν έρθουν και αν το χρειαστεί η εποχή) τα μεγάλα προβλήματα του ανθρώπου, της πατρίδας και της ανθρωπότητας. Από τον Σολωμό και τον Κάλβο έως τον Παλαμά και τον Σικελιανό, από τον Παπατσώνη και τον Ελύτη, από τον Σεφέρη και τον Ρίτσο η ποίησή μας ζήτησε προφίτη και σωτήρα. Η γενιά μετά την Κατοχή, από τον Αναγνωστάκη ως τον Πατρίκιο, αναζητεί ελευθερία.

Η γενιά της εποχής μας, και ο Καταλειφός πλέον αυθεντικός εκπρόσωπος, αρπάζονται από τα ξέφτια των κουρελιασμένων ονείρων και των οραμάτων και βυθίζονται στις μνήμες, στα παιδικά όνειρα, στον εφήμερο έρωτα, στην απελπισία του μέλλοντος ταξιδιού. Ο Καταλειφός με αυτό το συναισθηματικό φορτίο υπηρετεί και το θέατρο, ένα πεδίο μάχης που χρειάζεται και μια αντιασφυξιογόνα μάσκα να το διαβεί.

«Μερικές νύχτες δε νιώθω τίποτα. Και για κανέναν. Σα να κόβεται ξαφνικά το ρεύμα. Σα να καίγεται η λάμπα. Σα να πέφτει η ασφάλεια. Τότε γίνονται μια γκρίζα μάζα που πάει για ύπνο. Αναγνωρίζω μόνο την κουβέρτα. Και η σιωπή που με τυλίγει. Ένα έμβρυο χωρίς μέλλον, δίχως λώρο. Στο σκοτάδι αιτούμαι όνειρο επανασύνδεσης».